

Podjęcie kontrfaktyczne w ocenie skutków wprowadzenia parytetów płci na listach wyborczych w Polsce

Tomasz Żółtak¹ Adam Gendźwił²

¹Instytut Badań Edukacyjnych

²Wydział Geografii i Studiów Regionalnych UW

25.09.2018

Wprowadzenie

Parytety płci w wyborach do ciał politycznych

- Zwiększenie reprezentacji kobiet w politycznych ciałach przedstawicielskich.
- Najczęściej w systemach proporcjonalnych.
- Gender Quotas Database, 2018: 54 kraje z parytetami płci w wyborach parlamentarnych.
- **Parytety w Polsce:** od 2011 r. w wyborach proporcjonalnych.
 - 35% parytet płci (bez *suwaka*) warunkiem rejestracji listy wyborczej.
 - Były już analizowane: Kunovich (2012), Górecki i Kukołowicz (2014), Gwiazda (2015, 2017), Jankowski i Marcinkiewicz (2018).

Skutki wprowadzania parytetów płci

- Parytety płci *mechanicznie* zwiększają udział kobiet wśród kandydatów.
 - Skuteczność zależy od *szczelności* wprowadzanych regulacji prawnych.
- Wpływ parytetów na udział kobiet wśród wybranych reprezentantów jest jednak zdecydowanie słabszy.
 - **Deficyty po stronie podaży kandydatów** - brak kobiet z wcześniejszym doświadczeniem politycznym (*kapitałem wyborczym*).
 - Ewentualne dyskryminujące **zachowania komitetów wyborczych** przy podejmowaniu decyzji o kolejności kandydatów na listach i ekspozycji kandydatów w ramach kampanii wyborczej.
 - Ewentualne dyskryminujące **zachowania elektoratu** przy wykorzystywaniu głosu preferencyjnego.

Parytety płci w polskich wyborach

- Po wprowadzeniu parytetów udział kobiet:
 - wśród kandydatów wzrósł ogółem o około **80%** (~19 pp.),
 - wśród kandydatów na *miejscach mandatowych* wzrósł ogółem o około **28%** (~6 pp.),
 - wśród wybranych wzrósł ogółem o około **25%** (~5 pp.).

rok	kobiety wśród kand.	kobiety na <i>miejscach mandatowych</i>	kobiety wśród wybranych
2005	24,5 %	20,0 %	20,4 %
2007	23,1 %	21,1 %	20,4 %
2011	43,5 %	25,7 %	23,9 %
2015	42,4 %	27,0 %	27,2 %

Jak ocenić skutki wprowadzenia parytetów?

Konkurencyjne podejścia

- 1 Analizując zmianę: $P(\text{mandat} \mid \text{płeć}; \text{kontrolowane cechy kand. i list})$
 - Z wykorzystaniem modeli regresji (logistycznej/probitowej).
 - Wartość parametru interakcji pomiędzy płcią a obowiązywaniem parytetów wskaźnikiem *voters' bias*.
 - **Paradoksalny efekt parytetów (Górecki i Kukołowicz, 2014).**
- 2 Analizując zmianę: $P(\text{płeć} \mid \text{mandat})$
 - Prosta analiza częstości w tabeli (jak na poprzednim slajdzie).
 - Jankowski i Marcinkiewicz (2018).
- 3 Opisuując zróżnicowanie działań, regulacji wewnętrznych i obsady list partyjnych przez kobiety pomiędzy poszczególnymi komitetami wyborczymi.
 - Kunovich (2012), Gwiazda (2015, 2017).

Oprócz uzyskania mandatu w analizach często bierze się pod uwagę również zajmowanie na liście *miejsca mandatowego* (uwaga: różni autorzy bardzo różnie definiują *miejsca mandatowe*).

Co wiemy z dotychczasowych badań

Wprowadzenie parytetów skutkowało w Polsce:

- Znacznym obniżeniem **przeciętnego kapitału wyborczego** (przede wszystkim *incumbency* i wcześniejsze doświadczenie startu w wyborach) kobiet-kandydatów.
- Zaniknięciem słabej (ale odnotowywanej) ogólnej preferencji wyborców względem kobiet-kandydatów (przy kontroli *kapitału wyborczego*) - *paradokslany efekt parytetów* (Górecki i Kukołowicz, 2014).
- Zwiększeniem udziału kobiet wśród kandydatów zajmujących dobre pozycje na listach i wśród uzyskujących mandat.
- Zróżnicowanymi reakcjami komitetów wyborczych, z których niektóre wydają się być dużo bardziej *otwarte na kobiety*, niż inne.

Czego nie wiemy

Dlaczego wzrost udział kobiet wśród zajmujących dobre pozycje na listach i wśród uzyskujących mandat jest dużo niższy od wzrostu udziału kobiet wśród kandydatów?

Jakie znaczenie mają:

- Zmiana rozkładu *kapitału wyborczego* kobiet i mężczyzn kandydatów.
- Działania partii związane z ustalaniem kolejności kandydatów na listach (biorąc je pod uwagę *en mass*).
- Niezgodność preferencji związanych z płcią kandydatów pomiędzy wyborcami, a partiami politycznymi.

Pozorny paradoks: udział kobiet wśród wybranych może rosnąć, gdy:

- partie i wyborcy zmieniają swój sposób działania na niekorzyść kobiet;
- zmniejsza się średnie prawdopodobieństwo uzyskania mandatu przez kobietę.

Nowa propozycja

Podejście kontrfaktyczne

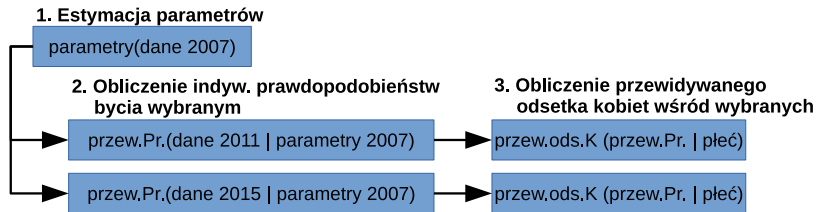
Jaka byłaby reprezentacja kobiet, gdyby:

- rozkłady *kapitału wyborczego* w wśród kobiet i mężczyzn kandydatów się nie zmieniły;
- komitety *tak samo* przydzielają miejsca na listach (na podstawie cech kandydatów);
- wyborcy *tak samo* głosowali na kandydatów (reagując na ich cechy i miejsce na liście);

Takie mechanizmy możemy opisać (w przybliżeniu) przy pomocy modeli regresji.

- Parametry modeli estymujemy na danych z wyborów przed wprowadzeniem parytetów (2007 r.).
- Używamy ich, żeby obliczyć przewidywania na danych z wyborów po wprowadzeniu parytetów (2011, 2015).

Schemat obliczeń

Specyfikacja modeli - przewidywanie

Zmieniając zakres zmiennych kontrolnych w modelu możemy decydować, które mechanizmy chcemy potraktować jako stałe („S” w tabeli), a które jako ulegające zmianie („Z” w tabeli).

zm. kontrolowane w modelu	UKWK	KW	PB	VB
płeć	Z	S	S	S
płeć; cechy kand.	Z	Z	S	S
płeć; cechy kand.; poz. na liście	Z	Z	Z	S
ndt. (rzeczywistość)	Z	Z	Z	Z

UKWK - udział kobiet wśród kandydatów;

KW - rozkład *kapitału wyborczego* wśród mężczyzn i kobiet kandydatów;

PB - *party bias* - sposób ustalania miejsc na listach wyborczych (ze względu na płeć, przy kontroli *kapitału wyborczego*);

VB - *voters' bias* - preferencje wyborców (ze względu na płeć, przy kontroli *kapitału wyborczego* i miejsca na liście);

Wyniki

Przewidywania na podstawie modeli

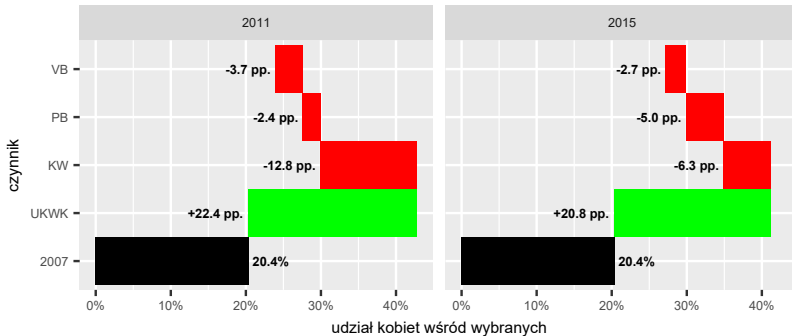
Przewidywane udziały kobiet wśród wybranych wg różnych modeli

zm. kontrolowane w modelu	2005	2007	2011	2015
(1) płeć			42,8%	41,2%
(2) płeć; cechy kand.			30,0%	34,9%
(3) płeć; cechy kand.; poz. na liście			27,6%	29,9%
(4) ndt. (rzeczywistość)	20,4%	20,4%	23,9%	27,2%

- W analizach uwzględnione zostały tylko te listy, które uzyskały co najmniej jeden mandat.
- We wszystkich modelach kontrolowano również liczbę mandatów zdobytych przez listę.

Znaczenie poszczególnych czynników

czynnik (zmiana)	Δ 2011	Δ 2015
UKWK - udz. kob. wśród kand. = (1) - 2007	22,4pp.	20,8pp.
KW - kapitału wyborczego = (2) - (1)	-12,8pp.	-6,3pp.
PB - party bias = (3) - (2)	-2,4pp.	-5,0pp.
VB - voters' bias = (4) - (3)	-3,7pp.	-2,7pp.
łącznie (efekt netto)	3,5pp.	6,8pp.

Wnioski

Ograniczony wpływ wprowadzenia parytetów płci na reprezentację kobiet w polskim Sejmie:

- Wynikał przede wszystkim z ograniczonej podaży kobiet z wysokim *kapitałem wyborczym*.
 - Znaczenie tego czynnika zmniejsza się w kolejnych wyborach.
- Wiązał się ze zmianą sposobu obsadzania miejsc na listach na mniej korzystne względem kobiet.
 - Większe znaczenie w drugich wyborach po wprowadzeniu parytetów.
- Wiązał się ze zmianą sposobu głosowania wyborców na mniej korzystny względem kobiet.
 - Czynniki o relatywnie najmniejszym znaczeniu.

Koniec

Dziękuję za uwagę!

Tomasz Żółtak
t.zoltak@ibe.edu.pl

Literatura cytowana

- Dahlerup, D. 2007. Electoral Gender Quotas: Between Equality of Opportunity and Equality of Result. *Representation* 43(2), 73–92.
- Gender Quotas Database. Retrieved from <http://www.idea.int/data-tools/data/gender-quotas> (dostęp 6 kwietnia 2018).
- Górecki, M. A. i Kukołowicz, P. 2014. Gender quotas, candidate background and the election of women: A paradox of gender quotas in open-list proportional representation systems. *Electoral Studies* 36(1): 65-80.
- Gwiazda, A. 2015. Women's representation and gender quotas: the case of the Polish parliament. *Democratization* 22(4), 679-697.
- Gwiazda, A. 2017. Women in parliament: assessing the effectiveness of gender quotas in Poland. *The Journal of Legislative Studies* 23(3), 326-347.
- Jankowski, Michael i Marcinkiewicz, K. 2018, w druku. Ineffective and Counterproductive? The Impact of Gender Quotas in Open-List Proportional Representation Systems. *Politics & Gender*, 1-33.
- Kunovich, S. 2012. Unexpected Winners: The Significance of an Open-List System on Women's Representation in Poland. *Politics & Gender* 8(2), 153–177.